

Благодійна

Ц
П
Ф

Центр
практичної
філософії

Інститут філософії
ім. Г. Є. Сковороди
НАН України

організація

Практична Філософія

3

2019

Практичне є все, що можливе
завдяки свободі.

Кант

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФОРМА ЛОКАЛЬНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

У статті здійснено спробу розкриття сутності локальної соціальної самоорганізації, ролі локальної спільноти як базового елементу соціальної організації в умовах трансформації українського суспільства й осмислення перспектив місцевого самоврядування як форми локальної самоорганізації у контексті глобалізації. Визначено, що перспективою органічного еволюційного поступу у контексті глобалізації є самовираження локальної спільноти у формі самоорганізації через створення мережі громадських організацій, що забезпечать формування третього сектору та його вищої самоорганізаційної форми – громади, яка і є суб'єктом права на місцеве самоврядування.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, самоорганізація, третій сектор, соціальна організація, громадянське суспільство, глобалізація*

Як спадщина структурно-функціональних методологічних підходів і «лінійного мислення» є законодавче закріплення і загальний опис місцевого самоврядування як «структурованого нормативного порядку» (Т. Парсонс), а також спроби встановлення громадянського суспільства директивами «зверху», удосконалюючи й уточнюючи порядок до дрібниць на законодавчому рівні, надмірність яких може стати серйозною перешкодою на шляху побудови громадянського суспільства та ефективного місцевого самоврядування, де вже зараз спостерігається низький рівень громадської участі та ініціатив. Такий підхід можна охарактеризувати як формальну бюрократичну організацію й адміністративне управління. Але місцеве самоврядування – це важливий інститут громадянського суспільства, суб'єктом якого є локальна спільнота – територіальна громада, тому доцільно розглядати його як форму самоорганізації на первинному, локальному рівні. Тим більше, що сучасний рівень розвитку й умови глобальної конкуренції вимагають впровадження інноваційних ідей і розвиненого місцевого самоврядування.

Самоорганізація загалом та самоорганізація соціальних систем зокрема фундаментально представлені в працях зарубіжних дослідників – В. Буданова, У. Ешбі, Є. Князевої, С. Курдюмова, І. Пригожина, І. Стенгерс, В. Стьопіна, Г. Хакена, а також українських вчених – Л. Бевзенко, В. Будза, В. Воронкової, О. Дзьобань, І. Добронравової, В. Кременя та ін.

Проблематику місцевого самоврядування розглядали Р. Агранофф, М. Баймуратов, С. Болдирєв, Т. Браун, О. Євтушенко, Н. Левченко, Т. Лушагіна, Р. Мінченко, В. Россоха, О. Сінькевич, А. Ткачук, А. Цогла, а з позицій самоорганізації – В. Зимогляд, Т. Кравченко, С. Мокрецов.

Законодавчо місцеве самоврядування закріплено в Конституції України, законах «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи самоорганізації населення», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», в Європейській Хартії місцевого самоврядування та інших документах.

Огляд та аналіз найбільш значущих досліджень з цієї проблематики засвідчує, що найбільш опрацьованими питаннями місцевого самоврядування є його правничий та політологічний аспекти. Проте невирішеними залишаються такі аспекти проблеми, як аналіз місцевого самоврядування як форми локальної самоорганізації, співвідношення місцевого самоврядування з соціальною організацією у контексті глобалізації. Недолік цих досліджень полягає, на наш погляд, і в їх неповноті, вираженій в акцентуванні на проблемі де-юре, при недостатній увазі до проблеми місцевого самоврядування де-факто. Компенсувати зазначену прогалину у дослідженнях ми будемо шляхом, по-перше, соціально-філософського осмислення проблем місцевого самоврядування, по-друге, використанням історичного і системно-діяльнісного підходів (К. Бейлі, О. Богданов, В. Лекторський, О. Малюта, Е. Юдін).

Розкриття сутності локальної соціальної самоорганізації, ролі локальної спільноти в умовах трансформації українського суспільства й осмислення перспектив місцевого самоврядування як форми локальної самоорганізації у контексті глобалізації і є метою статті.

Зародившись у середовищі універсалістських підходів (кібернетика У. Ешбі, тектологія О. Богданова, системно-діяльнісний підхід Е. Юдіна, І. Блауберга, М. Кагана, В. Лекторського) і точних наук, поняття самоорганізації отримало потужну експериментальну базу і математичний опис та стало обґрунтуванням діалектики змін і руху. Воно відображає й узагальнює такі явища, як автокаталітичні реакції, автохвилі, аутопоезис, доповнюється теорією катастроф та ін. Поняття самоорганізації надає теоретичні можливості осмислення феноменів різної природи в принципово нелінійній парадигмі, як становлення, а не як *вже* сталого буття. Цей момент суттєво ускладнює й уточнює усталені уявлення про соціальне, характерні для детерміністської установки і лінійного стилю мислення, які відображали соціальне буття як статичну систему. Поняття самоорганізації репрезентує постнекласичний етап розвитку наукової картини світу, де основний акцент робиться на процеси становлення, розвитку та виникнення нових рівнів порядку. Так, теорія самоорганізації «... зосереджує увагу на кризових, нестабільних ситуаціях, прагне зрозуміти не гомеостаз, а його походження, генезис» [17, с. 10].

На соціальному рівні самоорганізація, слушно зазначає Л. Бевзенко, постає як інтеграційний процес і «тісно пов'язана з питаннями соціальної згуртованості, солідарності, консолідації» [1, с. 50], а також способів їх досягнення і становлення. Інша дослідниця В. Воронкова під соціальною самоорганізацією має на увазі «...самостійне, тобто здійснюване без зовнішнього цілеспрямованого програмування, формування суспільних відносин», де «змістовною основою ... є коопераційна діяльність індивідів, в результаті яких створюються структури, що представляють собою сукупність розміщених у певному порядку функціональних інститутів з включенням у них індивідів, груп, спільнот» [5, с. 31].

Специфічною особливістю соціальної самоорганізації є безпосереднє співвідношення з індивідуальним світоглядом і світовідчуттям. Самоорганізація невіддільна від культури, традицій, ментальності населення певної локації. Репрезентуючи, поряд з загальними, також і специфічні місцеві

ментальність, національні історичні та культурні особливості, соціальна самоорганізація набуває атрибуту локальності. Локальна самоорганізація як політичний і соціальний прояв місцевої культури і закладених в неї цінностей, є важливою альтернативою глобалізації. Глобалізація в цьому плані часто виступає як антагоніст і виклик автентичності локальної культури, пропонуючи свою, уніфіковану версію масової культури і масових цінностей. Хоч і самоорганізація, і глобалізація – інтеграційні процеси, однак природа у них різна. Що стосується глобалізації, то цей феномен носить над-індивідуальний характер і не залежить від волі й бажань конкретного індивіда. Дослідники зазначають, що це процес об'єктивний, хоча й тут присутній фактор впливу людської діяльності, одним з проявів якого є зовнішня політика держав [12, с. 120-121].

Самоорганізація здійснюється в процесі реалізації волі, цілей, цінностей, бажань, потреб, інтересів, почуттів та емоцій конкретного індивіда і в соціальному плані виражається у формі громадянських ініціатив. Тому вона носить іманентний, стихійний і природний характер. «Специфіка соціальної самоорганізації полягає в тому, що думки і почуття людей, як і їхні культурні звички і моральні орієнтири, є керуючими параметрами самоорганізаційних процесів» [7, с. 314]. Тому справедливо стверджувати, що «саме соціальне життя спонтанно, самоорганізовано (синергетично) дає нам традиційні зразки й норми соціальної взаємодії... Спільнота самоорганізовується внаслідок самореалізації людської природи, людських потреб, бажань і волі» [3, с. 58-63].

Таким традиційним зразком локального співтовариства в Україні є територіальна громада – «жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр» [18]. Територіальна громада – це суб'єкт права на місцеве самоврядування та важливий елемент соціальної організації місцевого самоврядування [14].

Як соціальна організація територіальна громада може бути інтерпретована двояко: як формальна і неформальна. Становлення неформальної спільноти здійснюється при артикуляції спільних для територіальної громади цілей на основі власної системи цінностей і відбувається через формування особливої «корпоративної культури», через її відображення в бренд-айдентиці та інших формах візуалізації культурної ідентичності. Так формується психо-емоційна прив'язка до колективу та локального середовища – поняття малої вітчизни і почуття патріотизму [10, с. 250]. Тому територіальна громада з розвиненою неформальною організацією та власною корпоративною культурою – це не просто сукупність людей, що проживають на певній території, а колектив, згуртований спільними цінностями та цілями, «громада-корпорація» [23].

Саме через ініціативність як творчий прояв особистості, локальне співтовариство уникає ризику перетворитися на безлику масу, а формування «керуючого параметра» на основі спільних цінностей і цілей як самовираження культури, а не за територіальною або родинною ознакою, робить територіальну громаду неформальною організацією – громадою-корпорацією – і дійсним колективним суб'єктом здійснення локальної самоорганізації. Тим більше, що в епоху глобалізації – час домінування транснаціональних корпорацій, локальна спільнота сама повинна бути корпорацією, щоб бути конкурентоспроможною на своєму, локальному рівні.

Пріоритетність для української ментальності культури неформальної організації над формальною і бюрократичною, первинність морального імперативу над буквою закону, домінування неписаного морального права над юридичними приписами, авторитетність колективу та інші особливості широко відображені в історичних формах локальної самоорганізації на території України з найдавніших часів. Так, норманська теорія походження державності на Русі, крім всіх своїх сильних і слабких сторін, неявно припускає існування згуртованої спільноти, яка, власне, і покликала Рюрика правити собою. Відома

практика тих часів – віче – збори широкої громадськості, здатної впливати не тільки на політику князя, а й ініціювати його «імпічмент» [15, с. 7].

Магдебурзьке право на території України в XIII–XIX століттях було правом міста на самоврядування, куди допускалися в різних пропорціях практично всі верстви чоловічого населення і вищі шари – жіночого. Специфічною формою самоврядування міста був статус порто-франко в Одесі в XIX столітті, який передбачав широку автономію у вирішенні локальних проблем і практично повне звільнення міста від податків в центральну скарбницю. Місто завжди було центром економічного, політичного, наукового, громадського та культурного життя, впливало на навколишні поселення і задавало взірці локальної самоорганізації. Тому міське самоврядування XIII–XIX століть – вітчизняна концептуальна основа, традиції і досягнення якої гідні наслідування в сучасному високоурбанізованому українському суспільстві.

Козаччина може інтерпретуватися як локальна, прикордонна самоорганізація, що переросла в умовах сильно централізованої держави в визвольну боротьбу національного масштабу. У цьому середовищі вперше в Україні визнання місцевого самоврядування на конституційному рівні було закріплено ще в Конституції гетьмана П. Орлика 1710 р., пізніше – у Конституції УНР 1918 р., положення яких так і не були реалізовані [8, с. 15]. Значне місце в історичному розвитку форм локальної самоорганізації займають земська (1864 і 1917 рр.) та міська (1870 і 1892 рр.) реформи в Російській імперії, які, втім, не встигли реалізувати весь свій демократичний потенціал в повній мірі через зміну влади [8, с. 74]. Основним недоліком і обмеженням всіх історичних форм локальної самоорганізації аж до 20-х років XX століття бачиться їх спадково-становий характер, який створював умови для виникнення конфлікту інтересів представників різних станів всередині одного населеного пункту чи регіону. Щодо СРСР, хоча тут спочатку принципом діяльності місцевих рад і парткомів був партійно-ідеологічний (ціннісно-світоглядний), що єдиний претендував на вираження інтересів всього народу, проте пізніше він нівелювався домінуванням номенклатурних цінностей.

Втіленням по-справжньому демократичних цінностей стало закріплення в Конституції незалежної України, а потім і в ратифікації Європейської хартії місцевого самоврядування права на місцеве самоврядування – базового принципу і механізму реалізації демократії участі для широких верств населення [13; 18].

Згідно зі ст. 140 Конституції України, місцеве самоврядування «є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [13]. Додатковими критеріями, що розкривають суть місцевого самоврядування, є: «місцеве самоврядування – це (а) одна з найважливіших основ конституційного ладу України, первісний принцип організації й ефективного функціонування публічної влади в державі; (б) визначальна форма народовладдя; (в) право жителів певної територіальної громади на самостійне вирішення питань місцевого значення» [2, с. 6].

Дискусійним залишається питання місця місцевого самоврядування в системі інститутів влади. З одного боку, місцеве самоврядування – це специфічна форма виконавчої влади на місцях і елемент державного механізму. З другого, це інститут громадянського суспільства і форма безпосереднього волевиявлення народу. Компромісним варіантом є визнання місцевого самоврядування як «четвертої влади», що інтегрує виконання делегованих завдань від державних адміністрацій та функцій інституту громадянського суспільства, а також сполучна ланка між державою і громадянським суспільством. У цьому сенсі «державна влада та місцеве самоврядування – це дві підсистеми публічної влади, тому їх можна розглядати як відокремлені явища, які взаємопов'язані в межах однієї системи. Такою системою слід вважати не механізм держави, а суспільство, систему суспільної (публічної) влади» [8, с. 12].

Дослідники зазначають, що місцеве самоврядування є показником цивілізованості, розвиненості держави та її готовності делегувати частину своїх

повноважень місцевому населенню [17, с. 18]. Однак, як справедливо констатує О. Сінькевич, «...конституційна характеристика України як демократичної, правової, соціальної держави має випереджальний та перспективний характер» [20, с. 165]. Перешкодами на шляху становлення місцевого самоврядування як обов'язкової характеристики дійсно демократичної держави та інституту громадянського суспільства є низка взаємопов'язаних проблем. Насамперед низький рівень розвитку економіки в країні в цілому відбивається і на локальних бюджетах органів місцевого самоврядування, що веде до несамодостатності останніх в фінансовому плані, залежності від центрального бюджету.

Цілий кластер проблем представляють питання, пов'язані із законодавчим визначенням статусу та нормативно-правовим регулюванням відносин органів місцевого самоврядування в системі публічного управління. З одного боку, немає чітких юридичних механізмів формування територіальних громад, поділу сфер компетенцій органів місцевого самоврядування і органів адміністративного управління, відносин між ними, не визначені межі повноважень районних у містах рад і т. ін. З другого, для законодавства характерно «детальне виписування норм і правил для всіх випадків життя і для всіх органів самоврядування, хоча життя настільки багатогранне, що ніяка надзвичайна регламентація не може передбачити всі випадки, і тоді надмірність регулюючих норм стає не перевагою, а великим недоліком. Невирішеність концептуальних питань на конституційному рівні так і не дозволила їх вирішити на рівні Закону» [8, с. 84]. Сюди ж можна віднести проблему відсутності чітких механізмів і прецедентів відкликання депутатів, практики відповідальності посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Іншим виміром проблем і викликів, що стоять перед дійсно демократичним місцевим самоврядуванням – це низький рівень громадської участі. «Одна з найбільш актуальних проблем функціонування місцевого самоврядування полягає у вирішенні завдань розвитку громадської участі – основи концепції демократії, – формулює зазначену проблему В. Зимогляд. –

Треба говорити не стільки про управління суспільством узагалі, скільки про залучення громадян до обговорення й вироблення політичних, соціально-економічних і культурних програм чи проектів» [9, с. 150-151].

Низький рівень громадської участі пояснюється не організаційно-правовими, а психологічними причинами. У цьому зв'язку А. Ткачук, Р. Агранофф і Т. Браун пишуть: «Хотілося і можна було зробити більше, аби самоврядування посіло гідне місце у системі публічної влади в Україні, але злу роль у цьому зіграв психологічний аспект: неготовність значної частини депутатів усіх рівнів, державних чиновників та й пересічних громадян до сприйняття таких основних положень чи елементів місцевого самоврядування, як його автономність від державного втручання і самостійність у вирішенні всіх питань місцевого життя за наявності достатнього фінансування» [21, с. 176].

Сюди можна додати і низький рівень громадянської та правової культури, відсутність розуміння механізмів здійснення конституційних прав і обов'язків у сфері місцевого самоврядування пересічними громадянами. Відсутність дієздатного, згуртованого в вираженні своїх інтересів і вирішенні місцевих питань локального співтовариства компенсується управлінням із зовнішніх джерел. Так, зокрема, виникає загроза «локальної олігархії» – монополізації влади місцевими бізнес-структурами та створення тіньових структур управління, де офіційні органи місцевого самоврядування використовуються як важелі впливу в приватних інтересах або як спосіб легалізації владного впливу. При недостатньому рівні демократії участі та громадського контролю відбувається нівелювання репрезентативності інтересів інших громадян, спотворюється представницька демократія і народовладдя перетворюється у владу бізнесу.

Втім, монополізації влади на місцях не відбувається через «прагнення державної влади в імперативному порядку забезпечити керованість місцевим самоврядуванням» [16, с. 30], що свідчить про тенденції централізації влади. З цією метою відбувається розширення штату чиновників, що створює додаткове навантаження на бюджет. Якщо держава – форма політичної організації

суспільних відносин і суспільства загалом, то місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства – це форма соціальної організації, що здійснюється у формі і на принципах самоорганізації населення. В цілому відбувається трансформація місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства і по визначенню форми самоорганізації в фактично елемент суто державного (державно-олігархічного) механізму управління, яке характеризується бюрократичністю, формальністю відносин і нерепрезентативністю інтересів всього населення. На відміну від самоорганізації, таке управління здійснює упорядковуючий вплив за рахунок зовнішніх джерел, тому не може конституюватися психологією і ментальністю конкретної людини та локального співтовариства.

У глобалізованому світі, що постійно і швидко змінюється, бюрократичні форми організації і централізовані держави довели свою неефективність, закостенілість до інновацій і вразливість. Доводиться констатувати, що бюрократія не здатна швидко й ефективно відповідати на виклики, тому вона не конкурентоспроможна в умовах глобалізації.

Альтернативою бюрократичних форм організації є становлення місцевого самоврядування як форми локальної самоорганізації на інноваційних засадах мережових структур і адхократії (від лат. *ad hoc* – «для цього», «що стосується цього», (спеціально) для певного випадку) – проектного менеджменту [11; 22]. Першочерговим завданням у цьому процесі бачиться еволюційний розвиток громадської участі: «Для подолання психологічного бар'єру потрібні не тільки і не стільки нове законодавство, скільки просвітницька робота» [21, с. 176].

Юридично громадська участь для реалізації ініціатив фіксується як громадська організація: «Самоорганізація людей, які прагнуть поліпшити якість життя й розв'язувати спільні проблеми разом, включає створення громадської організації й визначення лідера з числа її членів» [19, с. 90]. Комунікація локальних громадських організацій між собою знаменує початок суспільного діалогу представників різних груп інтересів з метою спільного компромісного вирішення локальних проблем та наступний етап локальної самоорганізації –

створення мережі громадських організацій. На деякому етапі виникає необхідність координації між громадськими організаціями та представлення їх спільних інтересів як третього сектора при взаємодії з державою і бізнесом – і тільки на цьому етапі можна говорити про формування територіальних громад – власне, тієї структури, що є результатом коопераційної діяльності індивідів [5, с. 31] та її становлення як суб'єкта реального здійснення місцевого самоврядування як форми локальної самоорганізації. Але і тут є ризик потрапляння незгуртованої, слабкої територіальної громади в пастку зовнішнього управління – як тільки цінності і цілі діяльності третього сектора починають визначатися іноземними інтересами, що зараз і відбувається: «Управлінська політика міжнародних фондів для країн, що розвиваються, досить чітко визначається головними структурами – центральними офісами (CEO – Central Executive Office), які формують ціннісні орієнтири для всіх рівнів менеджменту в різних регіонах світу» [4].

Не в змозі протистояти більш консолідованим міжнародним фондам та неурядовим організаціям, третій сектор набуває ознак організаційного впливу ззовні. Він виступатиме формою власне самоорганізації та проміжним етапом становлення місцевого самоврядування, коли витікатиме із аутентичної локальної культури та її носія – особистості. Грунтуючись на засадах цінностей та цілей, вербалізованих чи візуалізованих громадянами, що представляють локальну спільноту, сформувавши таким чином специфічну «корпоративну культуру» цієї спільноти, третій сектор консолідується і стає тим цілим, здатним діяти незалежно, самостійно та самоорганізовано, без директивного впливу ззовні.

Підсумовуючи, зазначимо, що локальна соціальна самоорганізація постає втіленням традиційних цінностей та локальної культури у діяльності громадян. Репрезентуючи ціннісно-світоглядний комплекс особистості, локальна самоорганізація виявляється іманентним, природнім розвитком локальної спільноти і є важливим чинником обмеження глобалізаційних уніфікаційних впливів на її культуру та ідентичність. Традиційна для українського соціуму

локальна спільнота, самоорганізовуючись протягом історії у різних формах, досягла теоретичного осмислення та законодавчого втілення у Конституції та Законах України у формі місцевого самоврядування. Попри це, на практиці інституалізація місцевого самоврядування як права локальної спільноти відбувається засобами організаційного впливу бюрократичного характеру ззовні, що унеможлиблює її розвиток та суперечить ідеї демократичної держави та громадянського суспільства. Тому у місцевого самоврядування є перспектива до розвитку і ефективного реального, а не формального виконання своїх функцій тільки у формі локальної самоорганізації, а це – тривалий і складний еволюційний процес, який не може бути регламентований тільки законодавчо або здійснений інакше, ніж самим населенням.

Література

1. Бевзенко, Л., 2014. Соціальна інтеграція – концептуальні акценти в контексті соціоорганізаційного підходу. *Соціальні виміри суспільства* [online] №6, 50-69. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svs_2014_6_6 [Дата звернення 29.06.2019].
2. Болдирєв, С., 2003. *Організаційно-правові питання місцевого самоврядування в Україні* (автореф. дис. канд. юрид. наук). Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, Харків.
3. Будз В., 2008. Самоорганізація як методологічний принцип соціальної філософії. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*, Вип. XI, 58-63.
4. Буко, С., 2006. Специфіка активності міжнародних НУО на ринку соціальних послуг. *Мультиверсум. Філософський альманах* [online], №54. Доступно: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_54/Buko.htm [Дата звернення 29.06.2019].
5. Воронкова, В., 2009. Синергетична методологія аналізу соціального управління. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*, Вип. 36, 26-46.

6. Дзьобань, О., Левада, О., 2011. Самоорганізація в соціальному просторі: філософський аспект. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, Вип. 8, 3-11.
7. Добронравова, І., 2017. *Практична філософія науки: зб. наук. праць*. Суми: Університетська книга, 352 с.
8. Євтушенко, О., Лушагіна, Т., 2013. *Місьцеве самоврядування в Україні : теорія та практика становлення : навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 316 с.
9. Зимогляд, В., 2016. Місьцеве самоврядування як чинник розвитку українського суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Соціологія*, [online] №3, 142-153. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnyuas_2016_3_15 [Дата звернення 29.06.2019].
10. Зимогляд, В., 2016. Феномен самоорганізації в проблемному полі місцевого самоврядування. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Соціологія*, [online] №3, 247-251. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnyuas_2016_3_37 [Дата звернення 29.06.2019].
11. Кастельс, М., 2000. *Информационная эпоха. Экономика, общество и культура* (пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана). М.: ГУ ВШЭ., 608 с.
12. Козловець, М., 2009. *Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія*. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 558 с.
13. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР в редакції від 21.02.2019, Ст. 140. [online]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> [Дата звернення 29.06.2019].
14. Лазарев, В., 2005. *Социальная организация местного самоуправления*. (автореф. дисс. доктора социол. наук). [online] Орловская региональная

- академия государственной службы, Орёл. Доступно: <https://www.dissercat.com/content/sotsialnaya-organizatsiya-mestnogo-samoupravleniya> [Дата звернення 29.06.2019].
15. Левченко, Н., 2010. Формування сучасної української моделі місцевого самоврядування в контексті історичного досвіду (Магдебурзьке право). *Державне будівництво*, [online] № 1. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2010_1_9. [Дата звернення 29.06.2019].
16. Мінченко, Р., 2011. Роль та значення місцевого самоврядування в розвитку української державності. *Актуальні проблеми держави і права*, [online] Вип. 61, 25-34. Доступно: https://dsa.court.gov.ua/userfiles/media/media/mi_1.pdf [Дата звернення 29.06.2019].
17. Мокрецов, С., 2005. *Местное самоуправление как форма локальной самоорганизации социума*. (автореф. дисс. канд. филос. наук). [online] Нижегородский государственный архитектурно-строительный университет, Нижний Новгород. Доступно: <http://cheloveknauka.com/v/127900/a?#?page=1> [Дата звернення 29.06.2019].
18. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 в редакції від 01.05.2019 р. №280/97-ВР, Ст.1. [online]. Доступно: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> [Дата звернення 29.06.2019].
19. Россоха, В., 2017. Роль самоорганізації населення в розвитку регіональної інфраструктури. *Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку: зб. тез доповідей наук.-практ. конф.* Кропивницький: Ексклюзив-Систем, С. 90-93.
20. Сінькевич, О., 2010. Місцеве самоврядування в контексті становлення громадянського суспільства в Україні. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*, [online] Вип. 10, 164-169.

Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2010_10_28 [Дата звернення 29.06.2019].

21. Ткачук, А., Агранофф, Р. та Браун, Т., 1997. *Місьцеве самоврядування: світовий та український досвід. Посібник*. Київ: Заповіт, 188 с.
22. Тоффлер, Э., 2002. *Шок будущего* (пер. с англ.) М.: ООО Издательство АСТ, 557 с.
23. Цогла, А., 2012. Макрополіс та екополіс як тип територіальної громади-корпорації: поняття та значення. *Форум права*, [online] №3, 796-802. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index [Дата звернення 29.06.2019].

LOCAL SELF-GOVERNMENT AS A FORM OF LOCAL SELF-ORGANIZATION OF UKRAINIAN SOCIETY

In the article was made an attempt to reveal the essence of social self-organization, the role of territorial communities as the basic element of a social organization in the conditions of the transformation of Ukrainian society and to understand the perspectives of local self-government as a form of local self-organization in the context of globalization. Concluded that the perspectives of natural evolutionary development in the context of globalization is the expression of the local community in the form of self-organization through the creation of a network of public organizations that will ensure the formation of the third sector and its supreme self-organization form – the community that is the subject of the right of local self-government.

Key-words: *local self-government, self-organization, civil initiatives, social organization, civil society, globalization*

МЕСТНОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ КАК ФОРМА ЛОКАЛЬНОЙ САМООРГАНИЗАЦИИ УКРАИНСКОГО СОЦИУМА

В статье была предпринята попытка раскрыть сущность социальной самоорганизации, роль территориальных общностей как основного элемента социальной организации в условиях трансформации украинского общества и понять перспективы местного самоуправления как формы локальной

самоорганизации в условиях глобализации. Сделан вывод о том, что перспективы естественного эволюционного развития в контексте глобализации являются самовыражением местного сообщества в форме самоорганизации через создание сети общественных организаций, которые обеспечат формирование третьего сектора и его высшей самоорганизационной формы – сообщества, являющегося субъектом права местного самоуправления.

Ключевые слова: *местное самоуправление, самоорганизация, гражданские инициативы, социальная организация, гражданское общество, глобализация*